

ingediend op **1569** (2022-2023) – Nr. 2
25 mei 2023 (2022-2023)

Verslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Philippe Muyters en Annick Lambrecht

over de nota van de Vlaamse Regering

ingediend door minister-president Jan Jambon, minister Jo Brouns,
minister Matthias Diependaele en minister Lydia Peeters

Vlaamse visienota.
Naar een versterkte concurrentiekracht
van de Europese Industrie

Documenten in het dossier:
1569 (2022-2023) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Staf Aerts, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Orry Van de Wauwer, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneeckhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1.	Toelichting door minister-president Jan Jambon	4
2.	Vragen van de leden	6
2.1.	Tussenkost van Johan Deckmyn	6
2.2.	Tussenkost van Philippe Muyters	8
2.3.	Tussenkost van Karin Brouwers.....	9
2.4.	Tussenkost van Emmily Talpe	10
3.	Antwoorden van minister-president Jan Jambon	10
3.1.	Aanvullende vraag van Johan Deckmyn	12
3.2.	Antwoord van minister-president Jan Jambon	12
4.	Toelichting door Matthias De Moor, Vlaams diplomatiek vertegenwoordiger bij de Europese Unie	12
5.	Vragen van de leden	17
5.1.	Tussenkost van Philippe Muyters	17
5.2.	Tussenkost van Johan Deckmyn	17
6.	Antwoorden van Matthias De Moor, Vlaams diplomatiek vertegenwoordiger bij de Europese Unie	17
7.	Toelichting door Jan Buysse, algemeen directeur van VLEVA	18
8.	Vragen en opmerkingen van de leden.....	22
8.1.	Tussenkost van Philippe Muyters	22
8.2.	Tussenkost van Johan Deckmyn	22
8.3.	Tussenkost van Emmily Talpe	24
8.4.	Tussenkost van Karl Vanlouwe	24
9.	Antwoorden van Jan Buysse, algemeen directeur VLEVA	25
10.	Besluit van de voorzitter en repliek van Jan Buysse	26
	Gebruikte afkortingen	27
	Bijlagen: zie de dossierpagina van dit verslag op www.vlaamsparlement.be	

Op 2 mei en 9 mei 2023 wisselden de leden van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme van gedachten over de nota van de Vlaamse Regering. Vlaamse visienota. Naar een versterkte concurrentiekracht van de Europese Industrie (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr.1569/1).

Op 2 mei lichtte de minister-president de nota toe. Vervolgens gaf Matthias De Moor een overzicht van de Europese projecten in dat kader. Telkens volgde een gedachtewisseling.

Op 9 mei presenteerde Jan Buysse, algemeen directeur van het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap, de resultaten van een enquête over het Green Deal Industrial Plan bij de VLEVA-leden.

De presentatie van VLEVA en het rapport van VLEVA 'Green Deal Industrial Plan. Een bevraging van het Vlaamse middenveld' zijn beschikbaar op de [dossierpagina](#) van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting door minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* stelt dat als gevolg van de oorlog in Oekraïne overal in de wereld initiatieven worden genomen om de concurrentiekracht te versterken en maatregelen om de eigen economie en industrie te ondersteunen. De Vlaamse Regering vond het belangrijk dat daar ook een adequaat Europees antwoord op kwam, zeker omdat Vlaanderen in het industriële weefsel in Europa een niet onbelangrijke rol speelt. De voorliggende visienota vormt daarbij de leidraad.

De Europese Unie is een belangrijke wereldspeler op het vlak van productiviteit en innovatie en als investeringslocatie. Maar de minister-president merkt op dat het soortelijk gewicht van die Europese markt afneemt, onder meer als gevolg van de coronapandemie en de Russische agressie, maar ook door subsidieplannen van derde landen, in het bijzonder door de Amerikaanse Inflation Reduction Act. Hoe er wordt omgegaan met de bestaande afhankelijkheden van derde landen en wat de impact daarvan is op de competitiviteit, belooft de komende jaren een fundamentele uitdaging te worden voor een open economie als de Vlaamse.

De Vlaamse Regering is verantwoordelijk voor een regio die tot in haar fundamenteen voorvechter is van een open economie en internationalisering en wil dan ook ten volle op dat debat kunnen inwerken en wil mee streven naar een open strategische autonomie, dankzij dewelke geopolitieke spanningen, pandemieën, klimaatomstandigheden of zelfs oorlog minder impact hebben op het economische en maatschappelijke weefsel. Om die reden heeft de Vlaamse Regering begin dit jaar een visiedocument aangenomen, waarin ze haar algemene standpunt over de nieuwe Europese strategie voor het concurrentievermogen uiteenzet.

Minister-president Jan Jambon benadrukt dat de kern van de zaak is dat de toekomst van de Europese industrie in de eerste plaats door haar mondiale concurrentiepositie wordt bepaald. De Europese strategie die voor het versterken van die competitiviteit wordt ontwikkeld, dient volgens Vlaanderen onderbouwd te zijn door een sterk industrie- en innovatiebeleid, een goed functionerende interne markt, gerichte financiering en internationale partnerschappen. De klimaat- en digitale transitie is daarin een opportuniteit, zolang de economische duurzaamheid van de betrokken sectoren voldoende wordt meegenomen in de overweging.

De minister-president overloopt de elf belangrijkste elementen uit de visienota.

Ten eerste kan een effectief Europees industriebeleid er alleen maar komen als men durft uit te gaan van de eigen sterktes en als men toekomstgericht werkt, om

zo sterke clusters en waardeketens te kunnen uitbouwen in Vlaanderen en andere Europese regio's. Het is daarbij primordiaal om een excellentielogica te hanteren en in te zetten op waar Europa een concrete meerwaarde kan betekenen.

Een tweede belangrijk element is dat de EU niet van nul begint. De minister-president stipt aan dat de EU heel wat troeven en sterktes heeft. De interne markt is een cruciale succesfactor en het is noodzakelijk om die verder te verdiepen, te verbreden en te versterken. De voltooiing van de eengemaakte kapitaalmarkt en de bankenunie zou kapitaalbewegingen en noodzakelijke investeringen die elders in de wereld, zoals in de VS, wel al vlot mogelijk zijn, gevoelig faciliteren en meer mogelijk maken. Met de interne markt als sterke basis, moet het nog meer mogelijk zijn om als EU verder te gaan dan te reageren op wat er gebeurt, maar ook proactief op te treden.

Een (derde) belangrijke voorwaarde om de interne markt te versterken, is dat men die markt om te beginnen niet verzwakt. Daarom beschouwt de Vlaamse Regering een te verregaande versoepeling van de staatssteunkaders niet als een duurzaam antwoord. Een subsidierace zou tot gevolg hebben dat het gelijke speelveld tussen lidstaten ontwricht wordt. Staatssteun kan een deel zijn van de oplossing, maar dan binnen streng bewaakte grenzen, beperkt in de tijd en doelgericht in sectoren die met marktfalen te kampen krijgen. Versoepelingen zijn voor de Vlaamse Regering alleen aan de orde als er voorafgaand een impactanalyse over is opgesteld.

Ten vierde vormt een versterkt en gefocust industrie- en innovatiebeleid de hoeksteen van verhoogde concurrentiekracht in de toekomst. Volgens schattingen van het Internationaal Energieagentschap zal bijna 50 procent van de emissiedaling die nodig is voor klimaatneutraliteit tegen 2050, komen van technologieën die nog niet op de markt zijn. Tussen nu en 2050 zit tegelijkertijd maar één investeringscyclus voor ondernemingen. En dus, benadrukt de minister-president, is het uur van de waarheid op dat vlak nu al aangebroken. De EU moet dus absoluut een attractieve investeringslocatie blijven om dat mogelijk te maken.

Dat geldt – ten vijfde – voor de cleantechsectoren die de groene en digitale transitie mee mogelijk maken, maar evenzeer voor de energie-intensieve industrie. Minister-president Jan Jambon wijst erop dat die sectoren belangrijk blijven voor de welvaart en tewerkstelling. Ze zijn in een waardeketenbenadering even cruciaal om de energietransitie te realiseren. Ook die industriële activiteiten moeten structureel in de EU verankerd blijven. 'Low carbon' is daarbij geen zwaktebod, maar een deel van de oplossing en een waardelabel, zeker in het perspectief van mondiale industriële activiteiten. De groene en digitale transitie kan alleen maar succesvol zijn als een voldoende innovatieve industriële basis wordt behouden.

Als zesde punt stipt de minister-president aan dat de bouwstenen van de 'twin transition' verder ook bestaan uit de transitiegrondstoffen, waarvoor Europa nog te afhankelijk is van een handvol partners. De vraag naar grondstoffen als lithium, kobalt, nikkel en zeldzame aardmetalen zal explosief toenemen. In dat opzicht verwelkomt de minister-president de recente Critical Raw Materials Act van de EU.¹ Vlaanderen kan daar een actieve bijdrage aan leveren met zijn industriële expertise over recyclage en recuperatie van materialen en academische kennis over extractieve metallurgie. Ook daar is een waardeketenbenadering noodzakelijk om er maximaal voor te zorgen dat afvalstromen voor een actor de brandstof zijn van een andere. Wat die grondstoffen betreft, kan ook het belang van internationale partnerschappen niet overschat worden. Minister-president Jan Jambon zal het dus niet langer hebben over hersenen als enige grondstof in Vlaanderen. Hij is er

¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13597-European-Critical-Raw-Materials-Act_en

rotsvast van overtuigd dat afval een tweede grondstof is die meer en meer moet worden benut en waar een industriële politiek op kan worden gebouwd.

Een andere, zevende bouwsteen is innovatie. De minister-president merkt op dat het scenario zoals bij de zonnepanelen – ontwikkeld in Europa, maar gecommercialiseerd door China – alleen te vermijden is als onderzoek en ontwikkeling hier voldoende gevaloriseerd worden, met financiering van onderzoeksprojecten vanuit de industrie en een commercialisatie van de daaruit voortvloeiende toepassingen. Ook start-ups hebben meer ondersteuning nodig om in Europa op te schalen en daarvoor niet naar het buitenland uit te wijken. Niet alleen financiële middelen, maar ook de nodige vaardigheden en mankracht zijn daartoe nodig, alsook de vergunningen, de toelatingen om aan de Europese competitiviteit te bouwen. Ook daar kunnen zaken op een efficiëntere en snellere wijze georganiseerd worden.

Ten achtste onderstreept minister-president Jan Jambon dat een strategie ook financiering nodig heeft. In dat kader pleit Vlaanderen ervoor om vooral na te denken over een efficiëntere en versnelde besteding van de beschikbare EU-financieringsinstrumenten. Het is een uitdaging om een duidelijk en volledig overzicht te krijgen van wat er allemaal beschikbaar is, welke synergieën er bestaan en welke administratieve wegen er bewandeld moeten worden om er gebruik van te kunnen maken. Een verhoogd gebruiksgemak van die middelen is noodzakelijk.

Als negende punt ziet Vlaanderen daarnaast een EU-breed financieringsmechanisme, zoals het aangekondigde Soeveriniteitsfonds, als een mogelijk deel van de oplossing, op voorwaarde dat de bijkomende middelen gericht en duurzaam geïnvesteerd worden in projecten die een meerwaarde betekenen in de groene en digitale transitie. Een focus op specifieke sectoren, producten of technologieën is in dat opzicht niet wenselijk. Een waardeketenbenadering en economische overwegingen over waar middelen de meeste impact hebben, zouden moeten overheersen.

Als tiende element van de visienota gaat de minister-president in op de internationale partnerschappen. Daarbij moet de EU niet inzetten op protectionisme, maar wel op een ambitieus en assertief handelsbeleid, met respect voor sociale en ecologische voorwaarden. Dat is volgens hem een sleutel tot diversificatie van de aanvoerlijnen en een sterkere, bredere geopolitieke positie van de EU. Vlaanderen bevestigt in deze visienota zijn voornemen om daarin een constructieve rol te blijven spelen en mee de schouders te zetten onder het Europese handelsbeleid.

Tot slot kaart de minister-president nog één belangrijk aandachtspunt aan: als men wil dat de Europese bedrijven hun voortrekkersrol kunnen blijven opnemen en meekunnen met het koppeloton over onderzoek en ontwikkeling, dan moeten zij daarvoor de nodige vrijheid krijgen. De toenemende regel- en rapportagedruk is een belangrijke zorg. Men moet erover waken dat de proportionaliteit niet uit het oog wordt verloren, zeker voor de vele kmo's die Vlaanderen rijk is. Samen met het belang van een ambitieus handelsbeleid heeft de minister-president deze verlichting van de Europese regeldruk onlangs besproken met Europees commissaris Valdis Dombrovskis, met wie hij hierover op dezelfde golflengte zat.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkomen van Johan Deckmyn

De switch naar de multipolaire wereld roept volgens *Johan Deckmyn* fundamentele vragen voor de EU op. De visienota zegt volgens hem interessante dingen over de BRIC-landen. Voor China ziet de EU langzaam in dat het vertrouwen in 'soft power' niet meteen heeft geloond. De houding ten opzichte van China is aan het veranderen. Hij verwijst daarvoor niet alleen naar het conflict rond Taiwan, maar ook naar

de economische ontwikkelingen. China wil politiek blijven sturen en dringt zijn agenda aan Europa op. Johan Deckmyn roept op tot waakzaamheid.

Tegen Rusland werden al vele sanctiepakketten afgekondigd. Hoe zal men zich na de oorlog tegenover Rusland positioneren, vraagt Johan Deckmyn zich af. Welke strategie zal de EU dan ontwikkelen? Op welke voorwaarden kan bijvoorbeeld de haven van Gent de trafiek naar Sint-Petersburg hervatten? Volgens hem moet Europa al vooruitdenken over wat er moet gebeuren na de oorlog. Bepaalde spelers zoals India stellen zich al neutraal op tegenover Rusland en werpen zich in de diamanttrafiek nu al als een alternatief voor Vlaanderen op. Binnen die complexe wereld moeten Vlaanderen en Europa zich positioneren. India is officieel het grootste land en de grootste democratie. Moet men zich niet meer richten op India, dat zich meer en meer aanbiedt als alternatief voor China?

Sinds het aantreden van president Lula da Silva zit Brazilië volgens Johan Deckmyn meer en meer op de lijn van China. China koloniseert net als Rusland ook Afrika op economisch vlak. In het kader van deze visienota benadrukt hij dat het noodzakelijk is dat de EU, die zich door het koloniale verleden te bescheiden opstelt, ook voor Afrika een antwoord moet bieden.

Strategische autonomie, zeker na de covidpandemie en de oorlog in Oekraïne, is dringend nodig. Ondanks de vele uitdagingen die daaruit voortvloeien, wordt in de visienota terecht benadrukt dat vele EU-lidstaten daar op een andere manier mee worden geconfronteerd. Volgens Johan Deckmyn is eenheid en diversiteit op economisch vlak het voor- én nadeel van Europa. De visienota probeert daarop al een aantal antwoorden te formuleren.

Daarnaast is Johan Deckmyn kritischer voor de Europese Green Deal. Hij verwijst naar recente evoluties die dat verhaal almaar moeilijker maken, zoals de kernuitstap en overstap naar vervuilende bruinkoolcentrales in Duitsland, en de blijvende afhankelijkheid van Russisch gas. Volgens hem zal dat ongetwijfeld gevolgen hebben niet alleen voor de Green Deal, maar ook voor de stabiliteit van de prijzen en de bevoorrading binnen Europa.

De spreker stelt dat de Inflation Reduction Act en de bijbehorende protectionistische groene initiatieven in de Verenigde Staten voor economische destabilisatie in Europa kunnen zorgen. Vlaanderen wil mee invulling geven aan een nieuwe Europese concurrentiestrategie voor de industrie. Johan Deckmyn stelt zich de vraag of Vlaanderen de ambitie heeft om niet alleen de leidende principes die men daarvoor wil hanteren in te vullen, maar ook om de Europese agenda mee te sturen. Het voorzitterschap van de EU in 2024 biedt daartoe al een mooie kans. Kan men niet meer aan agendasetting doen door de Vlaamse prioriteiten op een hoger niveau te plaatsen? Een van die leidende principes is het bewaken van het gelijke speelveld. In de visienota stelt men dat een fragmentatie binnen de EU tot elke prijs moet worden vermeden. Hij stelt vast dat de Frans-Duitse as sinds de Brexit dominantier is geworden. Duitsland en Frankrijk voerden over de Inflation Reduction Act al de druk op om tegenmaatregelen te nemen, waardoor de facto binnen Europa een fragmentatie zou ontstaan. Johan Deckmyn roept op om hiervoor waakzaam te blijven.

Johan Deckmyn staat kritisch tegenover de erg hoge doelstellingen voor klimaatneutraliteit. Hij vreest dat die klimaatdoelstellingen voor een erg ongelijke positie zullen zorgen tegenover China, India en andere grote economieclusters, die zich hiervan niets aantrekken. Dat zorgt volgens hem voor een achteruitgang op economisch vlak.

De Europese Unie moet een ambitieuze grondstoffenstrategie ontwikkelen. Bijkomende investeringen zullen zeker nodig zijn op het vlak van afvalrecyclage en innovatieve recyclage-initiatieven, aldus Johan Deckmyn. Toch waarschuwt hij ervoor

dat men daarvoor deels afhankelijk blijft van actoren buiten de EU. Daarvoor moet ook een strategie worden ontwikkeld.

2.2. Tussenkoms van Philippe Muyters

Philippe Muyters is heel blij met de leidende principes van de visienota en bevestigt dat men moet uitgaan van de eigen troeven en kijken naar de lange termijn. Voor de spreker is het essentieel te focussen op excellentie en samenwerking met anderen. Hij formuleert enkele bedenkingen bij de punten in de toegelichte visienota over het industrie- en innovatiebeleid.

De vereenvoudiging van procedures en administratieve formaliteiten blijft zeer beperkt, vindt hij. Hij hoopt op veel vooruitgang daarover, want voor het bedrijfsleven is dat nog altijd een enorme drempel.

Ook kennisveiligheid blijft een bezorgdheid. Philippe Muyters is het ermee eens dat het innovatiepotentieel beschermen almaar belangrijker wordt. Een intensieve en constructieve samenwerking met buitenlandse partners op het vlak van innovatie en technologie moet de norm blijven, maar er moeten wel bijkomende controles worden ingebouwd, zo werd gesteld. Theoretisch klopt dat, maar werken met partners, meer controle en administratieve eenvoud lijken de spreker drie tegengestelde dingen. Het zal niet gemakkelijk zijn om daartussen een goed evenwicht te vinden.

Philippe Muyters is het er volledig mee eens dat de vaardigheden van de arbeidskrachten mee moeten evolueren en dat daartoe moet worden samengewerkt met het onderwijs, maar hij wijst erop dat er nog heel vaak een groot wantrouwen heerst tussen de onderwijswereld en de ondernemingswereld. Hij heeft dat sterk ervaren toen hij het deeltijds leren heeft opgezet. Hij hoopt dat de minister-president een extra brug kan maken tussen de beide werelden, zodat men sneller mee kan evolueren en flexibel kan zijn voor het aanpassen van competenties.

Er zal een verdieping van de visienota komen, uitgewerkt door de minister-president en minister Jo Brouns. Kan de commissie daar te gelegener tijd van op de hoogte worden gebracht?

Bij het voorstel van beslissing in de visienota staat dat de minister-president dat niet alleen intra-Belgisch, maar ook Europees zal meenemen. Werkt hij ook aan partnerschappen met andere landen, maar bijvoorbeeld ook met werkgeversorganisaties, die heel vaak zelf een internationaal netwerk hebben? Zo zou Voka als onderdeel van de International Chamber of Commerce ook daar partners kunnen zoeken om dit beleid uit te dragen. Op welke manier kan ook het Europese voorzitterschap een extra boost geven aan het verwezenlijken van deze of een meer uitgediepte visienota?

De minister-president wees erop dat het versoepelen van de staatssteunregels geen goede zaak is. De spreker vindt het dus heel belangrijk dat hij dat mee blijft opvolgen.

Philippe Muyters heeft de indruk dat bij de Net-Zero Industry Act sterk top-down wordt gewerkt. In dat kader worden een aantal technologieën naar voren geschoven en hij betwijfelt of dat de goede aanpak is. Volgens hem moet de doelstelling worden voorgeschreven, niet de aard van de technologie. Een technologie die vandaag nog niet bestaat en niet gebaseerd is op de huidige technologie, zou oplossingen kunnen bieden. Wordt die niet uitgesloten door de opsomming van acht strategische netzerotechnologieën in de Net-Zero Industry Act?²

² https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/net-zero-industry-act_en

De spreker wijst er ten slotte op dat de export en de import van afval streng gereguleerd zijn. Als men sommige afvalstoffen als een grondstof voor een andere technologie kan beschouwen, moet er voor die stoffen dus wellicht een versoepeling komen.

2.3. Tussenkoms van Karin Brouwers

Karin Brouwers wijst op het recente bericht dat Air France de hulp inroept van de overheid om met Chinese maatschappijen te concurreren. Dit debat is dus actueel en heel belangrijk, en het is goed dat de Vlaamse Regering een visienota daarover heeft uitgewerkt.

Ze verwijst naar de federaal goedgekeurde resolutie van 2 februari 2023 waarin de Kamer aan de Federale Regering vraagt een algemene strategie te implementeren, in samenwerking met de deelstaten, om de afhankelijkheid van België in kritieke sectoren te verminderen.³ In dat kader wordt een onafhankelijke audit gevraagd om de Belgische afhankelijkheid van de import van goederen in kritische sectoren te laten vaststellen en te kunnen afbakenen welke afhankelijkheid men acceptabel acht. Op basis van de auditresultaten zou men een strategie moeten uitwerken om de afhankelijkheid in sleutelsectoren te verminderen. Er wordt ook gepleit voor de snelle opstart van de interfederale commissie voor de screening van buitenlandse investeringen, zoals bepaald in het samenwerkingsakkoord van 1 juni 2022. Daarbij wordt ook verwezen naar de gewesten, omdat het samenwerkingsakkoord moet worden goedgekeurd door de diverse parlementen. Tot slot vraagt de resolutie om prioriteit te geven aan de actualisering van de samenwerkingsakkoorden opdat de deelstaten voor hun bevoegdheden aan de relevante Europese tafels kunnen aansluiten in het kader van de onderhandelingen over de open strategische autonomie. Ook dat vindt de spreker interessant, en een mooie stap in de goede richting voor dit thema. Het is immers belangrijk om exact te weten waar precies de zwakke punten zijn. Ze wil weten wat de minister-president daarvan vindt en in welke mate Vlaanderen daaraan zal meewerken.

Vervolgens gaat Karin Brouwers in op de visienota zelf. De cd&v-fractie vindt dat men bij het streven naar een versterkte concurrentiekracht van de Europese industrie ook voldoende oog moet hebben voor de sociale en de milieunormen die bedrijven moeten respecteren. Ze vond de verwijzingen daarnaar in de nota te beperkt, maar misschien is daar een reden voor.

Voor de belemmerende impact van de hoge energieprijzen was er veel aandacht. De Europese Commissie staat niet te springen om de gasprijs los te koppelen van de elektriciteitsprijs. Toch was het afgelopen winter net de dure elektriciteit die in grote mate zorgde voor hogere gasprijzen. Hoe staat de Vlaamse Regering tegenover die loskoppeling? Kan ze die Europees verdedigen? Het is immers niet zeker dat er volgende winter geen probleem meer is met de gasprijzen, net door die koppeling. Ook dat aspect kwam niet echt aan bod in de visienota, hoewel dat een enorme impact heeft op de industriële ontwikkeling.

Karin Brouwers wijst vervolgens op de kritiek dat het versterken van de concurrentiekracht de Europese industrie ook kwetsbaarder voor mondiale schokken maakt. Als de vraag naar producten en diensten uit Europa afneemt, dan leidt dat immers tot economische neergang en werkloosheid. Hoe wil de regering dat vermijden? Wat stelt de Vlaamse Regering voor om de Europese economie verder te diversifiëren en te beschermen tegen externe factoren?

³ <https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?legislat=55&dossierID=2591>

Het versterken van de Europese concurrentiekracht heeft niet alleen voordelen, maar ook een aantal nadelen. Als Europese bedrijven zich vooral moeten gaan richten op het verlagen van de kosten en het verbeteren van de efficiëntie, zal dat soms net ten koste gaan van de investeringen in onderzoek en ontwikkeling, en dus leiden tot een gebrek aan innovatie. Op welke manier zal men die investeringen blijven stimuleren? Hoe kan men garanderen dat bedrijven zich niet alleen richten op kostenbesparingen en efficiëntie?

Voor Karin Brouwers blijft het belangrijk dat Vlaanderen inzet op internationale handelsverdragen, zij het dat dat natuurlijk geen blanco cheque mag zijn. Intussen weet men dat handelsverdragen net kunnen leiden tot een grotere afhankelijkheid van de andere partner en zo een risico kunnen vormen voor de eigen industrie. Vaak ziet die zich dan genoodzaakt om te delokaliseren naar dat partnerland, bijvoorbeeld omdat de arbeidskosten daar lager zijn en omdat er minder strenge arbeidsregels en milieunormen gelden. Druist dat niet in tegen het doel van de visienota, namelijk de concurrentiepositie van de eigen industrie versterken en een strategische autonomie hebben? De spreker verwijst in dat verband naar het debacle van de mondmaskers tijdens de pandemie: op een bepaald moment was men volledig afhankelijk van buitenlandse producenten. Ook in deze kwestie is het dus zaak een evenwicht te vinden, besluit ze.

2.4. Tussenkoms van Emmily Talpe

Emmily Talpe benadrukt dat de Open Vld-fractie volmondig achter de leidende principes van de visienota staat, waaronder het eigen verhaal, de excellentie, het toekomstgerichte.

Ze wijst op het belang van een gelijk speelveld, niet alleen voor subsidies, maar ook als het gaat over concurrentie, zowel op internationaal als intra-Europees vlak.

Haar fractie is het er ook mee eens dat er niet alleen aan hersenen, maar ook aan afval veel belang wordt gehecht. Op dat gebied is er een heel grote opportuniteit en heel veel potentieel.

De visienota verduidelijkt wat Vlaanderen van Europa verwacht bij het uitrollen van een sterk Europees industrieplan. De vraag is hoe de Vlaamse Regering dat met bijkomende maatregelen zal ondersteunen. Enerzijds is er het versterken van de Vlaamse industrie binnen het Europese plan. Anderzijds is er het verankeren van industrie in Vlaanderen. De spreker vindt het heel belangrijk om daarover niet reactief maar proactief te werken.

Voor Open Vld is het ook heel belangrijk om de regeldruk en de administratieve lasten goed in de gaten te houden, voor de bedrijven en voor Vlaanderen in het algemeen. Vergunningsprocedures moeten worden versneld. Dat staat al in de visienota, maar dat moet extra worden benadrukt.

3. Antwoorden van minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* noteert dat de visienota op een consensus kan rekenen in de commissie.

Voor Johan Deckmyn merkt hij op dat BRIC-landen niet zomaar een verzamelnaam is voor landen met een grote economische groei, maar dat die ook een intern partnership hebben, zelfs met een eigen investeringsbank. Dat maakt de uitdaging voor Europa nog complexer. India, China en Rusland samen vormen bij wijze van spreken al de helft van de wereldbevolking. Tegenover China begint de alertheid te groeien, maar de minister-president vindt dat ook de overweging moet worden gemaakt of de banden met India niet wat meer moeten worden aangehaald.

De visienota besteedt op zich weinig aandacht aan de Europese Green Deal. De Vlaamse Regering is het er wel mee eens dat Europa de kop trekt in de klimaatuitdaging, maar ver voor het peloton uit fietsen en dan vaststellen dat het peloton zich omdraait en het tegenovergestelde doet, brengt geen enkel voordeel met zich mee. Tonen dat men het kan en de rest meetrekken, is wel een heel verdedigbare en idealistische visie.

Vanuit Vlaanderen aan agendasetting doen, is op zich moeilijk als men zelf geen lidstaat van Europa is. De minister-president wijst in dat kader op de Noordstrategie. Met de Scandinavische landen, Nederland en ook een aantal Duitse deelstaten, deelt Vlaanderen dezelfde bekommernissen over een level playing field en over het te ver vooruitlopen in klimaatdoelstellingen. Die landen beseffen nu dat binnen de Belgische lidstaat de meningen vaak genuanceerd zijn en dat Vlaanderen vaak op de lijn zit van de meer noordelijke landen.

Minister-president Jan Jambon geeft mee dat Vlaanderen heel veel praat met Nederland en de Scandinavische landen die lid zijn van de EU, om aan agendasetting te doen. In verband met het niet versoepelen van de interne concurrentieregels heeft Vlaanderen veel bondgenoten in Europa – niet de grote staten, maar bijvoorbeeld wel staten in het oostelijke gedeelte van Europa. Tijdens een afspraak met commissaris Valdis Dombrovskis heeft de minister-president overigens vastgesteld dat de Europese Commissie ook vindt dat een versoepeling van de staatsondersteuningsregels geen zoden aan de dijk brengt.

De minister-president onderschrijft de opmerking van Philippe Muyters dat een aantal noodzakelijke zaken op gespannen voet met elkaar leven. Als men bijvoorbeeld te ver doorgaat in kennisveiligheid, zorgt men weer voor bijkomende administratieve overlast. Natuurlijk zijn er wel een aantal administratieve verplichtingen die verantwoord zijn, maar de minister-president meent dat de slinger nu wat doorgeslagen is. Hij heeft ook Europees Commissaris Dombrovskis gewezen op de administratieve overlast die de Europese Commissie bij de lidstaten legt. Anderzijds mag de hier aanwezige kennis ook niet te grabbel gegooid worden. Het is dus een kwestie van evenwichten vinden.

Minister-president Jan Jambon heeft er geen enkel probleem mee om de visienota in samenspraak met het parlement verder te verdiepen. Hij merkt ook op dat men heel sterk bezig is met de partnerschappen rond de visienota. Bij elk internationaal bezoek van een EU-lidstaat komt de visienota aan bod en wordt die gedeeld met de gesprekspartners. Ook bij Commissaris Valdis Dombrovskis is dat gebeurd. Hij erkent wel dat er moet worden bekeken hoe het netwerk van internationale partners, buiten de politieke contacten, kan worden ingeschakeld. De minister-president stipt ook nog aan dat tijdens het Belgische voorzitterschap minister Jo Brouns het onderdeel industrie zal voorzitten, wat het forum bij uitstek is om dat aan bod te brengen.

Wat de Net-Zero Industry Act betreft, is het ook het standpunt van de Vlaamse Regering om eerder de doelstellingen te formuleren, en er dan pas invulling aan te geven. Een lijst van technologische vernieuwingen zal immers altijd verouderd zijn. De minister-president onderstreept dat vernieuwing en technologische evolutie niet gefnuikt mogen worden. Hij merkt daarbij op dat ook in bestaande, oudere technologieën enorme innovatiekracht te zien is.

Wat tot slot afval betreft, is ook de versoepeling van de invoer en uitvoer zeker een thema dat op de agenda moet worden gezet.

Ter attentie van Karin Brouwers bevestigt de minister-president dat Vlaanderen zal meewerken als er een interfederale audit komt om de strategische grondstoffen te bepalen. De discussie over open strategische autonomie gaat bovendien verder dan alleen grondstoffen. Er moet bijvoorbeeld ook bepaald worden welke strategische

productieprocessen zeker binnen Europa of binnen Vlaanderen moeten worden gehouden. Verder is de Vlaamse Regering absoluut voorstander van het loskoppelen van de gas- en de elektriciteitsprijzen, omdat de concurrentiepositie van de Vlaamse industrie grondig geschaad wordt.

Nog in het kader van de internationale concurrentiekracht wijst de minister-president erop dat Europa de race to the bottom van prijzen en kosten nooit zal winnen. Waar de concurrentiepositie wel behouden kan worden, is op het vlak van innovatie en kwaliteit. En dus moet dat de internationale positie van Vlaanderen zijn. Minister-president Jan Jambon denkt niet dat een versterking van de concurrentiekracht tot een verlaging van lonen, kosten en zo meer leidt.

De minister-president erkent dat internationale handelsverdragen risico's inhouden, maar stelt tegelijk vast dat de open economieën het het best doen. Economieën gebaseerd op protectionisme kunnen op korte termijn soms wel winnen, maar op de lange termijn is dat meestal niet de succesformule. Dat is ook wat bedoeld wordt in het kader van de Europese politiek rond open strategische economie. Het woord 'open' is daarin belangrijk.

Ten slotte zegt minister-president Jan Jambon het eens te zijn met de opmerkingen van Emmily Talpe, zowel over de regeldruk als over de grondstoffen. Hij verduidelijkt ook nog eens dat hersenen en afval niet van dezelfde aard zijn als grondstof. Het zijn twee afvalstromen, waarbij men de ene grondstof wel nodig heeft om de andere goed te laten gedijen.

3.1. Aanvullende vraag van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn merkt een soort van paradox op tegenover Duitsland. Met betrekking tot de Inflation Reduction Act moet Vlaanderen tegengewicht bieden aan de Frans-Duitse as. De minister-president heeft dat opengetrokken naar de Noordstrategie, maar daar maakt Duitsland dan ook weer deel van uit. Op die manier zit Vlaanderen soms in moeilijk vaarwater.

Wat is de houding en de strategie van de Vlaamse Regering tegenover Duitsland, enerzijds in het kader van de Noordstrategie en anderzijds in het kader van de Frans-Duitse as na de Brexit?

3.2. Antwoord van minister-president Jan Jambon

Minister-president *Jan Jambon* meent dat het niet zo binair is. Er wordt rond tal van zaken heel goed samengewerkt met Duitsland. Bovendien heeft Duitsland ook oren naar de bedenkingen, niet alleen van Vlaanderen, maar ook van tal van partnerlanden, over de concurrentiekracht die niet verstoord mag worden. Minister-president Jan Jambon heeft dat ook besproken met de minister-president van Nedersaksen. Dat Duitsland een partnerland is, ook in de Noordstrategie, wil niet zeggen dat bepaalde evoluties waar Vlaanderen een andere mening over heeft, niet mogen worden aangekaart met Duitsland. Het is niet omdat men dat gesprek aangaat, dat men ineens geen partner meer is.

4. Toelichting door Matthias De Moor, Vlaams diplomatiek vertegenwoordiger bij de Europese Unie

Matthias De Moor, diplomatiek vertegenwoordiger van Vlaanderen bij de Europese Unie, stipt aan dat de Vlaamse overheid en de Vlaamse vertegenwoordiging heel veel outreach uitgevoerd hebben met betrekking tot de visienota over een versterkte concurrentiekracht van de Europese industrie, onder meer naar het Europees Parlement en de Europese Commissie, en naar andere lidstaten.

Matthias De Moor verwijst naar 'A New Industrial Strategy for Europe', een plan dat dateert van maart 2020 en dat werd geactualiseerd in 2021. Dat moest het concurrentievermogen in de Europese Unie verhogen en de strategische autonomie stimuleren met het oog op het level playing field. De dubbele transitie naar klimaatneutraliteit en naar digitaal leiderschap werden daarin kenbaar gemaakt. Deze strategie werd actueler en belangrijker door ontwikkelingen zoals COVID, de geopolitieke spanningen en de verstoringen van de bevoorradingsketen. Hieruit zijn onder andere strategieën rond kmo's voortgevloeid, die ervoor zorgen dat ze gemakkelijker toegang krijgen tot financiering, dat ze geconfronteerd worden met een minder ingewikkelde regelgeving en mee partner zijn in de transitie naar een duurzaam en digitaal Europa.

Er is daarnaast het noodinstrument van de eengemaakte markt of het Single Market Emergency Instrument, dat in september 2022 werd gepubliceerd en waarvan een voortgangsrapport wordt verwacht. Dat was volgens Matthias De Moor nodig omdat vele lidstaten tijdens de covidpandemie unilaterale maatregelen hebben genomen die het vrije verkeer van personen en diensten hebben gehinderd. Dit instrument moet dat vermijden zodat kritieke tekorten van producten zoveel mogelijk worden voorkomen, onder meer door gezamenlijke aankopen te stimuleren.

Ook de Chips Act⁴ komt voort uit de New Industrial Strategy for Europe. Daarover sloten het Europees Parlement, de lidstaten en Europese Commissie recent een akkoord. Matthias De Moor stelt dat dat de investeringen in de Europese halfgeleiderindustrie moet opschalen en een wetgevend kader voor de industriële basis moet ontwikkelen waardoor het aandeel van de EU in de globale markt van halfgeleiders kan verdubbelen van 10 naar 20 procent. De EU raamt de financiering daarvan op 43 miljard euro aan publieke en private investeringen en dat loopt tot 2030.

De Chips Act bestaat uit drie pijlers: Chips for Europe moet ervoor zorgen dat de grootschalige technologische capaciteitsopbouw van onderzoek en ontwikkeling, de grensoverschrijdende samenwerking en de innovatiestructuur, in Europa mogelijk zijn. Vanuit de Europese begroting zal 3,3 miljard euro voor onderzoek en ontwikkeling worden toegekend, waarbij het Vlaamse imec in het centrum zal staan van de pioniersfaciliteiten die in Europa zullen worden ontwikkeld. Dankzij Vlaams-Belgische diplomatie kunnen imec en andere spelers in de halfgeleidersector in Vlaanderen tevreden zijn met dat akkoord.

Ook andere elementen zoals de bescherming van intellectuele eigendomsrechten zijn opgenomen in de Chips Act, aldus Matthias De Moor. Dat geldt tevens voor de internationale samenwerking tussen de lidstaten, de particuliere sector en de verschillende Europese instellingen. Die zal ervoor zorgen dat het geld op de juiste manier zal worden ingezet. Het excellentiebeginsel is hierbij een duidelijk streefdoel.

In februari 2023 werd een nieuw plan voorgesteld, aldus Matthias De Moor. In 'A Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age'⁵ wordt verwezen naar de groene transitie, inclusief de Europese doelstelling om klimaatneutraliteit tegen 2050 te bereiken. Net zero wordt als een opportuniteit en niet als een gevaar beschouwd. Volgens de EU kan men de industriële revolutie die weggaat van fossiele brandstoffen niet meer keren. Elk land wordt nu met de klimaatverandering geconfronteerd. Daarom moet de EU de weg van net zero kordaat inslaan. Door daar heel snel op in te spelen, worden de competitiviteit en weerbaarheid van de economie versterkt en dat kan door hernieuwbare energieën uit te rollen, de infrastructuur van energie en transport te transformeren door bijvoorbeeld waterstof, en door

⁴ <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-chips-act/>

⁵ https://commission.europa.eu/system/files/2023-02/COM_2023_62_2_EN_ACT_A%20Green%20Deal%20Industrial%20Plan%20for%20the%20Net-Zero%20Age.pdf

faire concurrentie te bepleiten. De EU zal zich hierbij defensiever opstellen door de juiste handelsinstrumenten te hanteren.

Het Green Deal Industrial Plan bestaat uit vier onderdelen: een voorspelbare en eenvoudige regelgevingsomgeving, een snellere toegang tot financiering, vaardigheden en open handel voor weerbare toeleveringsketens.

De Net-Zero Industry Act is een van de eerste producten die onder het Green Deal Industrial Plan valt. Deze act stond niet op de oorspronkelijke planning van de Europese Commissie maar is een reactie op de Amerikaanse Inflation Reduction Act. De tekst werd gepubliceerd op 16 maart 2023 en wordt momenteel algemeen besproken tussen de lidstaten in het Europees Parlement.

De Net-Zero Industry Act heeft tot doel om de Europese productiecapaciteit van strategische netzerotechnologieën op te schalen, zodat 40 procent van de Europese behoeften in 2030 op Europese bodem door productie worden ingevuld. Daarnaast wordt het vrij verkeer van de netzerotechnologieën vooropgesteld. Op dit ogenblik is men immers te afhankelijk van een handvol partners, vooral van China. De minister-president gaf al aan dat China in zonnepanelen en zonne-energie erg sterk staat waardoor de Europese waardeketen heel kwetsbaar is. Volgens Matthias De Moor moet de Net-Zero Industry Act dat veranderen. Anderzijds zijn er grote investeringsbehoeften en wordt de markt geconfronteerd met erg volatiele prijzen en een tekort aan vaardigheden.

In de Net-Zero Industry Act worden acht strategische sectoren geïdentificeerd: zonne-energie, on- en offshore wind- en andere energieën, elektrolyzers voor waterstof, batterijopslag, biogas en biomethaan, warmtepompen, gridtechnologieën en ondergrondse CO₂-opslag. Dat staat deels tegenover de Vlaamse visie over de waardeketenaanpak en de toelating van nieuwe technologieën, aldus Matthias De Moor. Dat zorgt voor veel debat, want nucleaire energie of het hergebruik van carbon capture staat bijvoorbeeld niet in de lijst van strategische sectoren.

De algemene lijnen liggen wel al grotendeels vast, zoals het verbeteren van de investeringszekerheid in deze technologieën met duidelijke doelstellingen. Men maant daarbij de lidstaten aan om die investeringen in strategische projecten mogelijk te maken en te faciliteren, onder meer door versnelde vergunningsprocedures van maximaal twaalf tot achttien maanden. Men wil ook de vraag naar net zero stimuleren door openbare aanbestedingen en de vaardigheden rond de hele waardeketen te verhogen door Europese Net-Zero Academies op te richten.

Voor Vlaanderen zullen de innovaties een belangrijke pijler zijn, waarbij regelluwe zandbakken – regulatory sandboxes – meer experimenten mogelijk maken. Om dat in goede banen te leiden, wordt het Net-Zero Europe Platform opgericht, dat lidstaten en partners kan ondersteunen in het vinden van de noodzakelijke financiering.

Zoals Matthias De Moor al aanhaalde, stond de Net-Zero Industry Act niet in de oorspronkelijke plannen. Deze act werd door Commissievoorzitter Ursula von der Leyen op 1 februari 2023 aangekondigd. Tussen de aankondiging en publicatie ervan, zes weken later, heeft de Europese Commissie intensief werk geleverd, wat bewijst dat het een prioritair dossier is. Maar de snelheid waarmee het werd opgesteld maakt de bespreking moeilijker. Men mag dit dossier op de tafel verwachten als België voorzitter wordt.

Een van de hiaten is de ontbrekende effectenbeoordeling. Die is beloofd tegen 16 juni. Ook op het vlak van de financiering zijn er grote vraagtekens. De investeringsbehoefte zou, waarschijnlijk nog conservatief geschat, al 92 miljard euro zijn, waarvan 18 miljard euro overheidsfinanciering. Zo komt het Europees Soevereiniteitsfonds opnieuw in beeld. Dat wordt gezien als een structureel antwoord, maar

er zijn nog weinig details over beschikbaar. Dat fonds zou de industrie in de groene en digitale transitie moeten ondersteunen.

Matthias De Moor stelt in het algemeen vast dat de initiatieven van de Commissie vrij reactief zijn. Dat geldt voor de Net-Zero Industry Act, maar ook voor de reacties op de hogere energieprijzen en de inflatie. Kan de Europese Unie het zich door haar geopolitieke gewicht niet permitteren om toch wat proactiever te zijn en om over de langere termijn na te denken? Het is ook afwachten in hoeverre de vergunningsprocedures of de manier waarop de lidstaten aan de Europese Commissie daarover moeten rapporteren, administratief zullen worden vereenvoudigd.

Een tweede belangrijk initiatief van de Europese Commissie is de Critical Raw Materials Act, die op 16 maart 2023 werd gepubliceerd en misschien iets sneller zal worden afgerond. Met dit document wil men de aanvoer van kritieke aardmetalen of ruwe grondstoffen verzekeren door een gediversifieerde aanvoer, die voordelig en duurzaam is. Ook dat komt voort uit een te grote afhankelijkheid. Zo komt 98 procent van de zeldzame aardmaterialen en 93 procent van het magnesium uit China. Men verwacht dat de vraag naar nikkel, kobalt, lithium en de zeldzame aardmetalen nog explosief zal groeien, omdat ze noodzakelijk zijn voor de transitie naar klimaatneutraliteit en de digitale transitie.

De oplossing die de Europese Commissie voorstelt, bestaat uit drie paden: het diversifiëren van de import, het bepalen van hogere doelstellingen voor extractie, verwerking en recyclage op Europees grondgebied, en het promoten van circulariteit. Daaruit zijn doelstellingen en mogelijke bindende maatregelen tegen 2030 voortgevloeid. Men wil de EU-extractiecapaciteit verhogen tot 10 procent van de jaarlijkse consumptie voor strategische ruwe materialen, wat dus ook het ontginnen van ruwe materialen op het Europese continent betekent. Ook het verwerken van die materialen moet worden opgeschroefd. De recyclagecapaciteit moet ook danig worden verhoogd, zodat de ruwe materialen ook kunnen worden hergebruikt. De spreker geeft aan dat het ongewoon is van de EU om erg strakke deadlines op te leggen, maar tegen eind 2023 zou maximaal 60 procent van de ruwe materialen uit één specifiek land mogen komen. Er komt ook een betere monitoring, zodat men kan zien waar er schaarste is, waar men extra partners voor moet zoeken, waar men misschien zelf extra grondstoffen moet ontginnen, en waar extra moet worden ingezet op vrij verkeer. De spreker beaamt wat Philippe Muyters zei: als men de ruwe materialen in afvalstoffen optimaal wil hergebruiken, dan moeten die producten zo vrij mogelijk kunnen bewegen binnen de EU.

In de Critical Raw Materials Act wordt een onderscheid gemaakt tussen kritieke en strategische grondstoffen op basis van criteria zoals het economisch belang en het zelfvoorzieningsrisico. Vooral op de kritieke grondstoffen moet worden ingezet, daar waar het zelfvoorzieningsrisico en het economisch belang heel groot zijn. Er wordt ook gekeken naar de andere strategische grondstoffen. Een grondstof die vandaag overvloedig verkrijgbaar is of minder wordt gevraagd, kan morgen een belangrijke strategische grondstof worden.

Enigszins parallel met de Net-Zero Industry Act kijkt men naar strategische projecten, ontginningsprojecten waarvoor vergunningsprocedures vlotter zouden moeten verlopen op basis van hun maatschappelijk belang, zolang men kan verzekeren dat ze bijdragen aan de strategische voorraad van de kritieke materialen en praktisch haalbaar en duurzaam zijn. Daar komen dus de sociale en milieucriteria bij kijken.

Vergunningsprocedures voor winningsvergunningen mogen maximaal twee jaar duren. De vraag bestaat om die procedures te vergemakkelijken en te vereenvoudigen, maar het strategisch project zal altijd moeten aantonen dat het duurzaam is en een meerwaarde heeft. Ook die oefening heeft heel wat voeten in de aarde

en vraagt tijd. Hoe dat evenwicht uiteindelijk wordt gevonden, zal het succes van de Critical Raw Materials Act bepalen.

De spreker benadrukt ook het belang van strategische partnerschappen bij de Critical Raw Materials Act. Handelsakkoorden kunnen als conversation starter dienen met landen die grondstofrijk zijn, maar die ook een meerwaarde zien in samenwerking met de EU.

Vervolgens gaat Matthias De Moor in op de hervorming van de elektriciteitsmarkt. De Europese Commissie staat niet te springen om de gasprijs los te koppelen van de elektriciteitsprijs. De gesprekken zijn al een tijd volop bezig. Op 14 maart heeft de Commissie een voorstel over Electricity Market Design gedaan om de impact van de hoge gasprijzen op de elektriciteitsfactuur te mitigeren. Dat is nog niet hetzelfde als de volledige loskoppeling, maar het probleem wordt erkend door Europa en behandeld door de lidstaten. Het Zweedse EU-voorzitterschap maakt daar een prioriteit van en zou tegen de zomer graag een akkoord tussen de lidstaten zien, zodat men hopelijk tegen eind 2023 de consumenten kan beschermen tegen hoge en volatiele energieprijzen alsook investeringen in hernieuwbare energie kan faciliteren.

Naast de kortetermijnreacties, zijn er twee initiatieven voor de langere termijn. Naar aanleiding van de viering van dertig jaar interne markt heeft de Europese Commissie een publicatie gedeeld waarin de verwezenlijkingen van de interne markt op een rij werden gezet, en waarin ook werd vooruitgeblikt. Het is belangrijk de bestaande regels te implementeren en na te leven. Bij het omzetten van regelgeving is er nog werk aan de winkel, ook in België. Verder moeten de groene en digitale transitie volledig worden ondersteund door de interne markt.

Op 16 maart is er ook een langetermijnstrategie voor concurrentievermogen gepubliceerd. Die bevat een negental punten die ervoor moeten zorgen dat dat vermogen van de EU op lange termijn gevrijwaard blijft.

Het belangrijkste punt daarvan is ook een interne markt die goed werkt, door de integratie van onder meer de dienstenmarkt, maar ook door administratieve vereenvoudiging. Het modebegrip daarbij is de onestopshop, waarbij private spelers voor al hun verzuchtingen voor vergunningen, betaalaanvragen enzovoort, bij één administratieve entiteit terecht kunnen. Ook toegang tot privékapitaal en investeringen wordt een belangrijk werkpunt. Dat is een grote handicap tegenover de VS. De Inflation Reduction Act is vooral een fiscaal instrument dat de EU niet heeft. De VS hebben heel vlot toegang tot privékapitaal, wat ontbreekt binnen de EU. De voltooiing van de kapitaalmarktunie en de bankenunie is dus een belangrijk werk. De Europese Commissie geeft aan dat te beseffen.

Verder ligt er voor de Europese Commissie nog werk op de plank over circulariteit, digitalisering, de nood aan inzetten op skills en onderwijs, op handel en open strategische autonomie. Ook is er het creëren van een innovatievriendelijk regelgevend kader. Dat gaat onder meer over het principe 'one in, one out': als de EU een nieuwe regel vastlegt, moet daartegenover staan dat er een andere regel verdwijnt. Dat zou een regelgevinglawine moeten vermijden. Verder moet er rekening worden gehouden met de cumulatieve effecten van regelgeving, ook voor de rapportering door kmo's en overheden. De administratieve last die de EU overheden oplegt, is moeilijk te behappen.

De spreker besluit dat er heel veel positieve signalen te ontwaren zijn en ziet in de teksten heel veel elementen terugkomen die in de Vlaamse visienota staan. Toch blijft de vraag naar een fundamentele competitiviteitsstrategie op basis van een nodenanalyse, waarbij ook het handelsbeleid nog eens goed onder de loep wordt genomen. Die blijft enigszins uit.

Ook een belangrijke vraag van Vlaanderen is de plaats van de energie-intensieve industrie. De Net-Zero Industry Act behandelt die kwestie niet. Toch is die industrie een belangrijke partner in de groene en digitale transitie, wat nog iets te weinig erkend wordt in de teksten die nu voorliggen. Net als low carbon is dat wel degelijk een deel van de oplossing, maar dat wordt voor een groot stuk overgeslagen bij diverse Europese gesprekspartners.

Het werk wordt voortgezet, zowel wat de visienota als de mogelijke verdieping ervan betreft. Er wordt volop ingezet op contacten met andere lidstaten, het Europees Parlement en de Europese Commissie om die boodschappen van Vlaanderen zo veel mogelijk ingang te doen vinden.

5. Vragen van de leden

5.1. Tussenkomenst van Philippe Muyters

Volgens *Philippe Muyters* blijkt uit de bespreking heel duidelijk dat men op één lijn zit. Het komt er de volgende weken en maanden, en zeker tijdens het Belgische voorzitterschap, vooral op aan om ervoor te zorgen dat men de punten kan realiseren waarover terecht opmerkingen werden gemaakt. Hij wenst de genodigden daar veel succes bij.

5.2. Tussenkomenst van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn herhaalt zijn opmerking naar aanleiding van de presentatie van het jaarverslag van het VLEVA (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1700/1). Matthias De Moor wees op de kmo-strategieën die er zijn binnen de EU, met gemakkelijker toegang tot kapitaal, tot verdere ontwikkeling en dergelijke meer. Die strategieën mogen er dan wel zijn, maar hij kan zich niet van de indruk ontdoen dat veel kmo's niet echt worden bereikt, of dat het altijd dezelfde zijn die worden bereikt. Hij hoopt dat er ook een Europese strategie is om ook de kleinere ondernemingen te bereiken die met concrete vragen zitten.

Matthias De Moor schetste het beeld van de energietransitie als een trein die niet meer kan worden gekeerd. De spreker verwijst naar het debat overal in Europa over de vraag of kernenergie een schone energie is. Hij vreest dat die trein wel eens zou kunnen ontsporen.

Johan Deckmyn gaat ten slotte in op wat Matthias De Moor zei over een defensief EU-beleid tegen Chinese energiesubsidies. Kan hij verduidelijken wat de Europese insteek daarover is?

6. Antwoorden van Matthias De Moor, Vlaams diplomatiek vertegenwoordiger bij de Europese Unie

Matthias De Moor stipt aan dat onder meer de Vlaamse Europarlementsleden een partner zijn in deze visienota. Zij ontvangen ook de visies van de Vlaamse Regering, zij zijn immers ook interessante gesprekspartners om daarover in debat te gaan.

Het bereiken van de kmo's is sowieso een work in progress. Bij de Europese Commissie en de lidstaten, zeker bij België en bij Vlaanderen, leeft dat besef. Het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap is daarbij een belangrijke partner om de kmo's te bereiken. Het kan hen tonen welke Europese financieringsmogelijkheden er zijn, wat de administratieve lasten inhouden, wat de Europese verplichtingen zijn en het kan hen ten slotte bij aanvragen daarvan helpen.

Het debat of men de energietransitietrein kan keren en of die zal ontsporen, is volop aan de gang. Volgens de spreker is het debat over kernenergie een van de

meest prangende debatten, omdat de lidstaten daarover duidelijk niet op dezelfde golflengte zitten. Wel heeft hij het gevoel dat het debat binnen de Europese Unie over de ambitie van klimaatneutraliteit tegen 2050 is beslecht sinds de Klimaatwet⁶ werd aangenomen.

Het defensieve handelsbeleid is momenteel veeleer een intentie, geeft Matthias De Moor toe. De EU is bezig met een strategische oefening om zich anders te positioneren tegenover China. Er zijn drie aspecten: China als systemische rivaal, China als concurrent, maar ook China als partner. Men blijft werken op die drie sporen, maar vooral de eerste twee winnen aan belang. Men kan zich niet volledig loskoppelen van de Chinese economie. Niet alleen is men er te afhankelijk van, ze levert ook te veel baten op. Een groot deel van de samenwerking met China verloopt probleemloos en is economisch interessant. Wel wil men een de-risking, door bepaalde buitenlandse investeringen door China meer onder de loep te nemen en daar defensiever in te zijn. Ook wil de EU iets assertiever reageren wanneer China protectionistische maatregelen neemt, via een defensief handelsbeleid. De spreker kan evenwel nog geen concrete, uitgerolde instrumenten vermelden.

7. Toelichting door Jan Buysse, algemeen directeur van VLEVA

Jan Buysse, algemeen directeur VLEVA, licht de bevraging toe die zijn organisatie deed bij de VLEVA-leden over het Green Deal Industrial Plan van de Europese Commissie, een belangrijk Europees dossier dat potentieel veel impact op Vlaanderen heeft.

De bevraging baseerde zich op de vier pijlers van het plan: een voorspelbaar en vereenvoudigd regelgevingskader; snellere toegang tot financiering; verbetering van vaardigheden en open handel voor veerkrachtige toeleveringsketens. Door de bevraging kreeg het Vlaamse middenveld de kans zijn input daarover te geven en zo ook de Vlaamse Europese beleidsmakers van onderuit te voeden.

De VLEVA-leden kregen telkens twee vragen over elke pijler. Met welke concrete struikelblokken worden zij en hun doelgroep geconfronteerd? Wat moet de EU, in het licht van die struikelblokken, volgens hen meer of minder doen of laten wat die pijler betreft? Uiteindelijk gaven veertien leden hun visie. Dat zijn uiteraard de standpunten van de betrokken organisaties zelf, niet van VLEVA, benadrukt de spreker.

De eerste pijler betreft het regelgevingskader. Door betere regelgeving wil Europa gunstige voorwaarden voor bedrijven bewerkstelligen, een hogere werkgelegenheidsgraad bereiken en het milieu beschermen. Daartoe doet de Europese Commissie drie concrete voorstellen: een Net-Zero Industry Act, een Europese wet over kritieke grondstoffen en een reductie van de energiekosten, voornamelijk via RE-PowerEU, en een voorstel voor de hervorming van de elektriciteitsmarkt.

Wat vaak terugkomt in de feedback van de VLEVA-leden, is een grote steun voor deze ambities en doelstellingen, voor het creëren van een Europees industriebeleidskader, dat wordt gezien als een economische aanvulling op de Green Deal. De grote meerderheid vindt het nodig dat er een kader komt, specifiek voor de industrie. Wel vindt men dat Europa meer aandacht moet hebben voor technologie-neutraliteit en de impact op de sterk geconnecteerde waardeketen.

Veel leden vinden de scope van het regelgevingskader nogal beperkt: Europa zou niet alleen moeten focussen op bedrijven die klimaattechnologieën produceren, maar op alle bedrijven die de transitie moeten ondergaan en die nieuwe technologieën zullen moeten integreren om die transitie te bewerkstelligen. Anders

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex:32021R1119>

verschuift, zeker voor bijvoorbeeld grondstoffen, de afhankelijkheid naar een later punt binnen de waardeketen, zo wordt geargumenteed.

De respondenten signaleren ook de nood aan een meer holistisch kader voor de competitiviteit van de volledige economie: voor de Europese industrie moet er ook voldoende afstemming en coherentie tussen verschillende regelgevingskaders komen, dus niet alleen Europees, maar ook als het gaat over regels die binnen de lidstaten gelden. Aansluitend daarbij vinden ze dat het nieuwe industriekader er niet toe mag leiden dat de Europese interne markt naar de achtergrond verschuift. Hoewel het lijkt alsof die interne markt al is verworven, is het aanvoelen van vele leden dat dat helemaal nog niet het geval is. De leden benadrukken dat er een gelijk speelveld moet zijn, zowel intern als extern. Om tot de door hen gewenste herwaardering van de interne markt te komen, zijn er drie dingen nodig, vinden ze. De interne markt moet ten eerste nog meer worden verdiept. Waar ze nog niet is verwezenlijkt, moet ze verder worden verwezenlijkt. Ten tweede moet de implementatie van de interne markt beter worden gecontroleerd en gehandhaafd. Ten derde moet de regeldruk worden aangepakt.

Er is een grote zorg over de uitvoerbaarheid van het pakket zelf. Zeker bij het bedrijfsleven leeft de vrees dat de extra Europese regelgeving bedrijven met extra verplichtingen en administratieve overlast zal belasten, die niet in verhouding staan met het doel dat men wil bereiken.

Hoewel de aangekondigde vereenvoudiging van de vergunningsprocedures op gejuich wordt onthaald bij de respondenten, wijzen ze erop dat er nog heel veel onduidelijkheid is over de timing en de concrete uitrol daarvan.

Dan waren er nog een aantal sector- of lidspecifieke opmerkingen over deze pijler. De transportsector vraagt een benadering die meer bottom-up is en werkt vanuit voorspelbare noden. Zeker qua energie is dat een belangrijk aandachtspunt. De chemiesectorfederatie *essencia* waarschuwt ervoor dat de hervorming van de elektriciteitsmarkt tot extra complexiteit en regelgeving zal leiden. *Agoria* pleit voor een reguleringspauze, waarbij dit industrieplan niet zozeer als een nieuw regelgevingsplan, maar veeleer als een kompas zou worden gebruikt om de bestaande regeldruk en administratieve lasten voor bedrijven te evalueren. *Flanders Make* pleit voor het verder stimuleren van onderzoek en ontwikkeling met betrekking tot de nieuwe technologieën en strategische projecten en voor het verlagen van de drempels voor deelname aan die projecten door de industrie. *VITO* wijst op het belang van testomgevingen, de zogenaamde strategische living labs. Ook vindt deze instelling dat de voorraden van kritieke grondstoffen beter moeten worden beheerd. In dat verband schuift ze onder andere de methode van de 'stock-flow analysis' en de VN-classificatiemethode naar voren. *North Sea Port* vraagt meer aandacht voor een meer stimulerend kader voor de certificering en erkenning van groene en blauwe waterstof en voor een Europees kader om het grensoverschrijdend transport en de opslag van CO₂ meer te harmoniseren en te faciliteren. Tot slot willen de Vlaamse provincies een duidelijker Europees kader voor regelluwe zones uitgewerkt zien, waarbinnen start-ups gemakkelijker zouden kunnen werken.

De tweede pijler is de financiering. De Europese Commissie wil meer flexibiliteit voor het toekennen van staatssteun door de lidstaten, maar voorziet tegelijk in een versterking van de Europese financiering, onder andere via *REPowerEU*, *InvestEU* en het EU-innovatiefonds. Tegen de zomer van 2023 zou men ook nog een Europees Soevereiniteitsfonds willen oprichten. Maar het grootste deel van de nodige investeringen zal er moeten komen via particuliere financiering.

De *VLEVA*-respondenten leggen ook hier sterk de nadruk op het vrijwaren van een gelijk speelveld. Zo goed als alle leden zijn dus tegen het flexibeler maken van het staatssteunregime. Meer verantwoordelijkheid geven aan de lidstaten voor

staatssteun zal immers ongetwijfeld leiden tot een verstoring van de interne markt, en ze vinden net dat die net moet worden gehervat. Omdat grotere lidstaten meer geld hebben, kunnen ze hun industrie bevoordelen tegenover die van de kleinere lidstaten. De respondenten zijn dus vooral voorstanders van Europese financiering, maar vragen meer duidelijkheid over de vormgeving en de timing van dat nieuwe EU-financieringskader. Dat kader moet alleszins eenvoudiger worden gemaakt. De toegang ertoe is te complex, met te veel administratie. Dat staat in contrast met het gemak waarmee in de VS kan worden gebruikgemaakt van de voordelen van de Inflation Reduction Act.

De spreker komt vervolgens tot een aantal specifieke opmerkingen of suggesties van de VLEVA-leden voor deze pijler. De voedingssectorfederatie Fevia pleit voor een nieuw Europees fonds dat projecten zou financieren op basis van hun verwezenlijkingen, van excellentie – een punt dat trouwens ook terugkomt in de nota van de Vlaamse Regering – in plaats van herkomst. Ook dat moet de verstoring van de interne markt tegengaan. Flanders Make suggereert de toegang tot kapitaalmarkten te vergemakkelijken via de bestaande European Digital Innovation Hubs. Voka en Agoria vinden dat dat als kompas moet worden gebruikt om het bestaande EU-financieringsinstrumentarium tegen het licht te houden en meer op innovatie te focussen. VITO pleit voor het stimuleren van samenwerking tussen onderzoeksinstituten en de industrie en voor het concretiseren van Europese actieplannen voor backbone-infrastructuur op het vlak van transport, energie, moleculen en materialen. De Vlaamse Milieumaatschappij suggereert dat Europa in een systeem zou voorzien voor meer intracommunautaire afstemming van het financieringsbeleid. North Sea Port vraagt specifieke maatregelen, de zogenaamde 'carbon contracts for difference' om significante prijsverschillen tussen hernieuwbare energie en alternatieve brandstoffen enerzijds en fossiele brandstoffen anderzijds tijdelijk en gericht te overbruggen. Port of Antwerp-Bruges breekt een lans voor Europese financiering op basis van duidelijke en niet-discriminerende criteria, die toegankelijk is voor alle technologieën die meehelpen bij het verminderen van broeikasgasemissies. Europese financiering is meestal een cofinanciering met financiering op nationaal niveau, maar de EU zou ook projecten die niet nationaal worden gefinancierd, op hun merites moeten beoordelen, zodat er ook daarvoor Europese financiering zou kunnen komen, los van cofinanciering.

De derde pijler gaat over de vaardigheden. De Europese Commissie gaat ervan uit dat de groene transitie meer vaardigheden vereist, en dus een grootschalige bij- en omscholing van de Europese beroepsbevolking, waarbij er ook aandacht is voor de inclusie van jongeren en vrouwen. De Europese Commissie onderneemt al actie, onder andere in het kader van de Europese vaardighedenagenda, de Europese onderwijsruimte en het Europees pact voor vaardigheden, maar kondigt nog meer aan en wil daar ook de nodige financierings- en beleidskaders aan koppelen.

De algemene teneur bij de VLEVA-respondenten is dat het verbeteren van de vaardigheden een van de belangrijkste uitdagingen, of zelfs de allerbelangrijkste, is voor de Vlaamse bedrijven in de industrie en ver daarbuiten. Elke actie die kan leiden tot het aantrekken van goed talent, vinden ze dus een goede zaak. Wel wordt de bedenking gemaakt dat de EU daarover maar een beperkt aantal hefboomen ter ondersteuning heeft. Toch zijn er hefboomen, en is alleen al het feit dat dat een belangrijk onderdeel vormt van het EU-industriekader, een belangrijk signaal om het punt hoog op de politieke agenda te plaatsen. Het middenveld waardeert dus dat daar ook Europees veel aandacht aan wordt besteed. De VLEVA-respondenten uiten hun expliciete steun voor een aantal voorstellen van de Europese Commissie: een Europese monitoring van vraag en aanbod over vaardigheden, het uitvoeren van de Europese strategie voor universiteiten, het aantrekken en behouden van toptalent en het vereenvoudigen van de erkenning van kwalificaties. Jan Buysse wijst erop dat dat ook punten zijn die vanuit de Commissie naar voren werden geschoven. De VLEVA-leden vinden verder dat er versterkt moet

worden ingezet op aangepaste opleidingen voor zowel studenten als werknemers, die blijvend moeten kunnen bijleren. Bedrijven moeten daar financieel voor worden ondersteund. Ook vindt men het zeer belangrijk dat de Europese lijnen en impulsprogramma's digitale leermiddelen en vaardigheden meer centraal stellen. Daarbij is ook de toegang tot trainingsinstituten en laboratoria essentieel. Er wordt gewezen op het belang van de instroom van studenten uit technische richtingen. De overheden, ook de Europese, moeten jongeren meer sensibiliseren om te kiezen voor de domeinen Klimaat en Energie. Er wordt ook gewezen op het belang van open internationale samenwerking, ook buiten de EU, om expertise en goede praktijken te identificeren, maar ook te delen.

Ook over die derde pijler waren er relevante lid- of sectorspecifieke opmerkingen. Het ACV pleit voor het opleggen van minimale opleidingsverplichtingen aan werkgevers. Vanuit Syntra wordt erop gewezen dat opleidingen aan heel veel regels moeten voldoen die niet meer zijn aangepast aan de huidige omstandigheden. De hogescholen zouden heel graag mee worden betrokken bij de Net-Zero Industry Academies die de Commissie naar voren schuift. VITO verwijst ook in dit verband naar de toegevoegde waarde van de strategische living labs, waar ook het aspect vaardigheden aan bod zou komen. De Vlaamse Milieumaatschappij hamert op de duidelijke behoefte aan meer intracommunautaire uitwisseling of twinning, gemengde programma's waar de overheid, de opleidingssector en de privésector meer in één opleiding samenkomen. Fevia, ten slotte, pleit voor het sterk vereenvoudigen van de regels voor arbeidsmigratie.

De vierde pijler is de handel. De Europese Commissie pleit voor het centraal stellen van wereldwijde samenwerking en handelsbevordering, ook binnen het EU-industriekader. Openheid van handel is immers heel belangrijk opdat Europa zijn leiderspositie wereldwijd zou kunnen behouden. De Commissie pleit voor het blijven steunen van de Wereldhandelsorganisatie en het verder blijven uitbouwen van vrijhandelsovereenkomsten, maar ze ziet ook ruimte voor nieuwe concrete initiatieven, zoals een club voor kritieke grondstoffen, partnerschappen voor schone technologie enzovoort. Maar de EU mag ook niet naïef zijn: die openheid moet samengaan met eerlijkheid. Handelsbeschermingsinstrumenten inzetten om oneerlijke handel tegen te gaan, is dus een belangrijk aandachtspunt.

Over deze pijler was er redelijk veel overeenstemming tussen de respondenten. Ze stellen vast dat een toenemend protectionisme de vrijhandel wereldwijd onder druk zet, wat de open Vlaamse economie extra kwetsbaar maakt. Kleine open economieën hebben meer dan ooit nood aan ambitieuze handelsakkoorden en constructieve handelsrelaties, zeker om de toegang van de EU tot kritieke grondstoffen zoals lithium en kobalt te kunnen waarborgen en te kunnen diversifiëren. De respondenten dringen aan op het sluiten van nieuwe handelsakkoorden, onder andere met de Mercosur, Australië, Nieuw-Zeeland, Chili en Indonesië. Ook pleiten ze heel sterk voor het dringend ratificeren van hangende akkoorden, wat zeker ook een boodschap is voor het eigen land. Voor de leden dienen handelsakkoorden ook als een platform voor een sterkere samenwerking met handelspartners op het vlak van duurzaamheid en mensenrechten. Voka verwijst naar de sterke duurzaamheidshoofdstukken in die akkoorden. Het ACV vindt dat er afdwingbare duurzaamheidsclausules zouden moeten worden opgenomen, zelfs in bestaande handelsakkoorden. Er wordt ook gewezen op het bijkomende voordeel dat Europese bedrijven via internationale partnerschappen ook zouden kunnen gebruikmaken van steunprogramma's in andere landen, naar analogie met de Inflation Reduction Act. Internationale samenwerkingen en waardeketens moeten ook gebaseerd zijn op een evenwichtige samenwerking op het vlak van innovatie met de betrokken landen. Men blijft het belangrijk vinden dat de EU los van vrijhandelsakkoorden in de strikte zin een actieve dialoog blijft voeren met allerlei landen, zelfs landen waarvan ze politiek of qua waarden verder af staat. De EU kan het zich niet veroorloven om dat niet te doen. Wel moeten die relaties betrouwbaar en afdwingbaar zijn, opnieuw met het oog op een gelijk speelveld. Ook tegenover derde landen moet

de interne markt intact worden gehouden. Er moet dus ook sterk worden ingezet op externe handhaving, niet alleen op interne. In het licht van de vele defensieve handelsinstrumenten die recent zijn aangenomen, wijzen de VLEVA-respondenten erop dat de belangen van de bedrijven altijd zouden moeten worden vooropgesteld. Al die defensieve handelsinstrumenten moeten voldoende consequent en consistent op elkaar afgestemd worden gebruikt, zodat ze nog altijd in het belang van de bedrijven zijn. De bedrijven overstelpen met allerlei rapportageverplichtingen zou weleens het omgekeerde effect kunnen teweegbrengen. Tot slot benadrukken de leden dat de intellectuele eigendomsrechten van bedrijven ook buiten de EU moeten worden beschermd.

Afsluitend wijst Jan Buysse erop dat er nog heel wat vragen onbeantwoord zijn gebleven, onder andere omdat er nog veel onduidelijkheid is over de plannen. VLEVA zal dus verdere verduidelijking blijven zoeken en geven waar dat kan.

8. Vragen en opmerkingen van de leden

8.1. Tussenkoms van Philippe Muyters

Philippe Muyters stelt dat men deze interessante uiteenzetting nog eenvoudiger kan samenvatten. De vier pijlers vertonen immers twee grote rode draden: vereenvoudiging en een gelijk speelveld, waarnaar altijd wordt gevraagd. De EU heeft de mond vol van vereenvoudiging, maar de spreker verwijst naar wat de minister-president tijdens de commissievergadering van 2 mei 2023 zei over de verbazing van de Europese commissaris over de grote administratieve rompslomp die het rapporteren over veerkrachtprogramma's met zich meebrengt.

Het is vanuit het oogpunt van een gelijk speelveld dat men flexibiliteit qua staatssteun afwijst. Wel begrijpt de spreker niet goed wat Fevia bedoelde met haar vraag naar een nieuw EU-fonds op basis van verwezenlijkingen. Kan dat worden verduidelijkt?

De spreker ziet wat tegenstrijdigheid wat de vaardigheden betreft. Er is de beperkte rol, maar er wordt wel gevraagd naar samenwerking en de beschikbaarheid van labo's. Vanuit het oogpunt van innovatie is dat laatste wel interessant, meent hij: bijvoorbeeld qua labo's en trainingsinstellingen kan men zo misschien meer dan een individuele lidstaat.

Ten slotte is Philippe Muyters heel blij met wat werd gezegd over open handel. Dat sluit helemaal aan bij de resoluties die werden goedgekeurd door het Vlaams Parlement. Er is dus een grote gedragenheid daarover.

8.2. Tussenkoms van Johan Deckmyn

Ook *Johan Deckmyn* vond de toelichting bij de resultaten van de bevraging interessant, maar noteert ook dat heel wat vragen voorlopig onbeantwoord zijn gebleven. Misschien kan er naar de VLEVA-leden worden teruggekoppeld over de vragen en bedenkingen van de commissie, zodat ze ook daarmee rekening kunnen houden. Zo'n wisselwerking zou interessant kunnen zijn.

De vraag naar vereenvoudiging is inderdaad belangrijk en komt vaak terug. Hoewel ook de spreker een groot voorstander is van het tot een volstrekt minimum beperken van administratieve overlast, zou dat een probleem kunnen blijven, want als er meer initiatieven richting Vlaanderen komen en er meer vragen komen over de EU, dan moet men ervoor beducht zijn dat daar extra administratie tegenover zal staan.

Het streven naar een gelijk speelveld komt terug in diverse dossiers. Maar men ziet dat Duitsland en Frankrijk naar aanleiding van de Inflation Reduction Act vragende

partij zijn om zelf protectionistische maatregelen te nemen. Dat is wel afgeremd, maar dat probleem blijft. Het aanvoelen bij de VLEVA-leden dat de interne markt nog niet is verworven, kan ook deels in dat kader worden gezien.

Dat zal nooit verworven zijn. Men zal altijd aandacht moeten hebben voor een dergelijke problematiek, waarvan de Inflation Reduction Act het zoveelste symptoom is. Agoria vraagt een pauze qua regelgeving, maar hoe kan bijvoorbeeld de Green Deal worden geïmplementeerd zonder administratieve overlast? Volgens de spreker is dat moeilijk. Verder signaleert hij dat hij de concrete vraag van North Sea Port over waterstof heeft gemist.

De Inflation Reduction Act komt ook terug als het gaat over een snellere financiering. In het licht van de Europese Green Deal gaan de VS groene, innovatieve initiatieven sterk bevoordelen. Om dat te counteren wil Duitsland misschien extra initiatieven nemen voor bijvoorbeeld de auto-industrie, die dan een gevaar zouden vormen voor de Vlaamse industrie, want die zou kunnen verkassen naar Duitsland. De spreker neemt aan dat dat een van de elementen is waarvoor ook de VLEVA-leden bevreesd zijn. Hebben zij ook suggesties voor de overheid om een zekere veiligheid in te bouwen om een dreigende protectionistische koers van EU-lidstaten te kunnen tegengaan?

Dat elk project voor Europese financiering op zijn merites moet worden beoordeeld, vindt Johan Deckmyn een juist principe. Is dat een vraag aan Vlaanderen om bij Europa te lobbyen voor projecten die een meerwaarde hebben, of ziet hij dat verkeerd? Wie gaat de projecten dan op hun meerwaarde evalueren, en op welke manier? Sommige projecten zijn inderdaad ondergewaardeerd, misschien omdat ze niet de nodige aandacht krijgen, maar dat ligt niet voor de hand. Moet daarvoor een aanvraag worden ingediend? Moet men die merites aantonen? Men moet zich ervan bewust zijn dat dat ook voor administratieve overlast kan zorgen.

Wat de vaardigheden betreft, kreeg Johan Deckmyn de indruk dat de VLEVA-respondenten een grotere rol voor de EU willen. Zou zo iets ook niet voor administratieve overlast zorgen, wat men dan weer niet wil? Is er daarover geen grotere rol voor Vlaanderen weggelegd als aanspreekpunt ten overstaan van Europa? Vlaanderen heeft al een aantal zaken uitgebouwd. Hij meent niet dat men die moet heruitvinden. Misschien moet het bestaande nog beter worden uitgewerkt. Maar nieuwe dingen creëren zou kunnen neerkomen op dubbel werk.

Het protectionisme neemt inderdaad toe, wereldwijd, maar ook binnen de EU-context. De spreker stelt dat men in dat kader eerst voor eigen deur moet vegen.

Wat de vraag naar nieuwe handelsakkoorden en de hernieuwing van bestaande handelsakkoorden betreft: het debat daarover is al gevoerd, maar zal zeker terugkomen. Doordat de Vlaamse economie een open economie is, is hij een voorstander van die handelsakkoorden, maar het Vlaams Belang heeft altijd een zeker voorbehoud geuit bij de geschilmechanismen: wie gaat arbitrerende als er een geschil is tussen landen of bedrijven binnen die handelsakkoorden? Dat is al voorwerp van debat geweest. Zijn alle VLEVA-leden het ermee eens dat men zich neerlegt bij een internationaal arbitragemechanisme om geschillen te beslechten binnen het kader van diverse al bestaande handelsakkoorden, zoals dat met de Mercosur? Zijn er leden die alternatieven hebben? Geschillen moeten immers worden beslecht door een neutrale scheidsrechter. Hij heeft de oplossing nog altijd niet gezien. Misschien is dat nog niet aan bod gekomen in de bevraging en kan daarover worden teruggekoppeld naar de leden.

Er werd gezegd dat de bestaande akkoorden dringend moeten worden hernieuwd. Johan Deckmyn herhaalt in dat verband nogmaals de politieke opmerking die hij al vaak heeft gemaakt: er is een intern Belgisch probleem waardoor bepaalde

handelsakkoorden en de snelle hernieuwing ervan niet tot een goed einde kunnen worden gebracht. Misschien kunnen de VLEVA-sectoren er bij alle mogelijke instanties op aandringen dat ze daar dringend werk van zouden maken.

Handelsakkoorden worden ook gezien als een platform voor duurzaamheid en mensenrechten. In het begin van deze legislatuur bleek uit discussies met de minister-president dat men zeer gedreven was om die soft power te gebruiken voor het bevorderen van mensenrechten. Maar Europa wordt de jongste jaren steeds terughoudender en kritischer tegenover het daarvoor gebruiken van handelsakkoorden. Het opvallende geval van China illustreert dat: Europa heeft nobele bedoelingen, maar China negeert die en voert een agressieve handelspolitiek versus Europa. Dat werkt dus blijkbaar niet, aldus de spreker. Dat is veeleer een geopolitieke opmerking, die wellicht niet in de bevraging is teruggekomen. Wat is het standpunt van de VLEVA-leden daarover? Enerzijds is er de prioriteit van de eigen handelsakkoorden, anderzijds de prioriteit van de mensenrechten. De afweging daartussen is zeer moeilijk.

8.3. Tussenkoms van Emmily Talpe

Emmily Talpe dankt Jan Buysse voor de heel interessante toelichting. Ze zal ook het uitgebreide rapport nauwgezet lezen en op basis daarvan wellicht schriftelijke vragen stellen om meer te weten te komen over wat de VLEVA-leden precies hebben gezegd. De Vlaamse concurrentiepositie, zowel Europees als internationaal, baart haar zorgen. Ze meent dat dat ook een bezorgdheid is van het middenveld: hoe kan men die positie bewaken? Omdat de landen van de EU onderling verschillen qua manier van werken en regelgeving, zit het niet altijd goed met het level playing field en zijn er bedrijven die verhuizen. Men moet trachten dat te vermijden. Er is al verwezen naar de administratieve verlichting en het versnellen van de vergunningsprocedures.

Geven de VLEVA-leden ook aan dat de gelijke omzetting van Europese wetgeving belangrijk is en moet worden opgevolgd, met het oog op dat gelijke speelveld? Ook het versoepelen van het staatssteunkader baart zorgen. Dat kan ook voor het middenveld leiden tot verschuivingen, discrepanties en moeilijkheden. Daarom is dat geen goed idee.

8.4. Tussenkoms van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe sluit zich aan bij de al gestelde vragen. Hij begrijpt dat vereenvoudiging van de regels en een gelijk speelveld heel belangrijk zijn voor een meerderheid van de VLEVA-leden.

Ook vindt hij het pleidooi voor meer handelsakkoorden een goede zaak. Het is bekend dat België problemen heeft bij het definitief afsluiten en ratificeren van handelsakkoorden. Dat is een gevoelige discussie. Er was CETA, en in de vorige legislatuur is er heel lang gedebatteerd over TTIP, dat dan finaal is gesneuveld. Ook over het Mercosurakkoord zijn er strubbelingen. Er staan nog heel wat andere handelsakkoorden op stapel, die opportuniteiten bieden voor de Vlaamse economie en afzetmarkt. De VLEVA-leden, ook de nieuwere, staan positief daartegenover. De vraag is ook, kort door de bocht, of men van handelsakkoorden mensenrechtenakkoorden gaat maken. De N-VA-fractie pleit veeleer voor clausules in handelsakkoorden om de arbeidsomstandigheden en dergelijke te kunnen verbeteren.

De VLEVA-leden pleiten uitdrukkelijk voor een verdieping van de interne markt, iets dat telkens terugkeert. Ook pleiten ze voor meer controle, een betere handhaving. Wat bedoelen ze daar precies mee? Spreken we dan over een bankenunie? Gaat het over de totale afbouw van regels, maar het tegelijkertijd invoeren van bijkomende controle?

Karl Vanlouwe vindt de bezorgdheid van de meerderheid van de VLEVA-leden over een eventuele versoepeling van de staatsteunregels terecht. Er zou misbruik kunnen ontstaan. Worden er aanbevelingen gedaan daaromtrent? De Vlaamse economie is klein en exportgericht, wat wil zeggen dat Vlaanderen ervoor moet zorgen dat het handel kan blijven drijven en niet in een slechte concurrentiepositie terechtkomt. Het gaat weliswaar over partners, maar de Belgische havens zijn ook concurrenten van andere havens in Europa.

9. Antwoorden van Jan Buysse, algemeen directeur VLEVA

Jan Buysse beaamt dat nog heel wat vragen onbeantwoord zijn, enerzijds omdat er nog onduidelijkheid is, anderzijds door de timing en het zich beperken tot het EU-industriekader. Heel wat zaken die zijn voorgelegd, vergen eigenlijk een verdere bevraging en/of bespreking. Het is dus inderdaad goed om niet alleen in het parlement te vertellen wat er volgens het middenveld zoal moet gebeuren, maar ook omgekeerd de antwoorden, bekommernissen en vragen van beleidsmakers mee te geven, om zo een dialoog te faciliteren, zij het dat die dialoog er in de praktijk voor een stuk al is. Als hij geen antwoord kan geven op basis van wat de VLEVA-leden stelden in de bevraging, is hij zeker bereid om verder in te gaan op vragen die leven in het parlement.

Er is geen expliciete vraag bij de VLEVA-leden dat Europa meer bevoegdheden op zich zou nemen wat de vaardigheden betreft. Dat valt althans niet af te leiden uit de antwoorden. Die vaardigheden zijn immers zeer specifiek, en ook vaak op maat van lokale voorkeuren. Wel is er een duidelijke vraag naar meer samenwerking, afstemming en het delen van beste praktijken op dat vlak. Los van alle lokale voorkeuren en specifieke omstandigheden zijn er immers veel uitdagingen die door veel lidstaten en regio's worden gedeeld. Uitwisseling kan dus nuttig zijn, en daarvoor kijkt men zeker naar Europa.

Dan was er de vraag over een nieuw EU-fonds dat projecten financiert op basis van verwezenlijkingen in plaats van op herkomst. De spreker meent dat Fevia daarmee veeleer op excellentie doelde: de beste projecten zouden de financiering moeten krijgen, ongeacht waar ze vandaan komen. De Europese Commissie zet daar heel sterk op in het kader van Horizon Europe.

Johan Deckmyn maakte de bedenking dat er actie van Europa wordt verwacht, maar dat men tegelijk ook vereenvoudiging verwacht. Uiteraard moet iedereen daar realistisch in zijn, stelt Jan Buysse. Er moet vooral een evenwicht zijn. De VLEVA-leden hebben er vooral op willen wijzen dat men deze zaken niet afzonderlijk mag bekijken, met hun specifieke rechten en plichten, ook qua rapportage, maar binnen een geheel moet bekijken en afstemmen. De opgelegde last moet in verhouding staan tot de belangrijkheid van de doelstelling. Dan komt men opnieuw bij dat holistisch kader. Uiteraard moet er het besef zijn dat als men verwachtingen heeft en er maatregelen moeten worden genomen die zeker een impact zullen hebben.

North Sea Port wil een meer stimulerend kader voor de certificering en erkenning van groene en blauwe waterstof op Europees niveau. Dat moet dus Europees worden afgestemd. Ook vraagt het een Europees kader voor het grensoverschrijdend transport en de opslag van CO₂, zodat dat wat meer wordt geharmoniseerd en gefaciliteerd. Veel meer dan dat kan Jan Buysse niet zeggen, maar hij wijst erop dat North Sea Port en veel andere leden bereid zijn om zelf ook nog bijkomende uitleg te geven of verder in dialoog te gaan.

De belangrijkste suggestie van de VLEVA-leden over staatssteun is dat de mogelijkheid die de Europese Commissie aan lidstaten wil bieden om verder te flexibiliseren, er niet zou komen. Ze willen dat de Europese Commissie zoals in het verleden, vóór corona, vóór de energiecrisis, weer strenger toeziet op de regels en het gelijke speelveld, en de interne markt herwaardeert.

VLEVA heeft zijn leden niet verder bevraagd over de geschillenbeslechting, noch heeft daar verdere insteken over gekregen. Hetzelfde geldt voor duurzaamheid en mensenrechten. Wel verwijst de spreker in dat verband naar een debat en infosessie die VLEVA in juni samen met het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken zal organiseren om een update te geven van de voorstellen die er zijn over het EU-handelsbeleid. Dat punt kan daar zeker op tafel worden gelegd en besproken door leden en beleidsmakers. Dat is voor een stuk al een manier om tot een concrete dialoog te komen.

Ook op de verdieping van de interne markt en een betere handhaving is er in de bevraging niet dieper of concreter ingegaan. Als daar interesse voor is, is VLEVA bereid om daarover zelf verder te bevragen en insteken daarover mee te geven.

Ten slotte hoopt Jan Buysse dat de bevraging en de follow-up ervan het parlement kunnen ondersteunen in zijn belangrijke beleidswerk op dit vlak.

10. Besluit van de voorzitter en repliek van Jan Buysse

De *voorzitter* meent dat de basis gelegd is en dat onderdelen hiervan ook opnieuw aan bod zullen komen in het kader van het Belgische EU-raadvoorzitterschap. Dat zal een belangrijke periode zijn om een aantal zaken heel duidelijk te stellen ten overstaan van Europa, namelijk dat er een gelijk speelveld moet zijn en dat de concurrentiepositie niet mag worden verloren. De interne markt moet dus heel open worden gehouden. Het is logisch dat er voor dit alles financiering vanuit Europa nodig is. Sommige VLEVA-spelers spreken van een nieuw fonds, dus wellicht een bijkomend fonds. Andere spelers willen een herziening van de bestaande fondsen. Sommigen vragen dat daarbij zou worden gefocust op innovatie, op onderzoek en ontwikkeling. Dat zou breed moeten gelden, niet alleen voor een paar focussectoren. Ook kwam naar voren dat de interne markt niet mag worden verstoord. Kan dit alles via de bestaande fondsen? Zo is het EFMZVA er vooral om het inkomen van landbouwers veilig te stellen. De voorzitter heeft daar vragen bij. Moet men met die Europese middelen niet veeleer focussen op de innovatie die broodnodig is in de sector? Zeker in Vlaanderen moet de landbouwsector immers nog helemaal worden getransformeerd.

Jan Buysse vindt het belangrijk om mee te geven dat er op sommige vlakken geen unaniem standpunt is en dat iedereen de zaken sterk bekijkt vanuit zijn specifieke sector of doelgroep. Sommigen willen inderdaad een nieuw Europees fonds. Anderen zien het iets voorzichtiger en willen het huidige kader herzien, maar toch wat meer focussen op innovatie. Anderen kijken dan weer de kat uit de boom. Men weet eigenlijk niet zo heel goed of men dat kan bolwerken met het bestaande, al dan niet herziene kader, dan wel of er nieuwe financiële instrumenten moeten zijn. Er is ook het aanvoelen dat men Europees ook nog niet heel goed weet of het zal lukken.

De *voorzitter* haalt het voorbeeld aan van de schulden die werden gemaakt tijdens de coronaperiode om nieuwe middelen te hebben. Is het de bedoeling van Europa om dat voort te zetten? Ooit moeten die schulden immers worden afbetaald, en dat zal ten koste van de Europese belastingbetaler zijn, met de rijkere en de armere landen die er zijn binnen de EU. Ze meent dus dat men dat binnen de bestaande fondsen moet bekijken en de beperkte middelen zo efficiënt mogelijk moet inzetten.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Philippe MUYTERS
Annick LAMBRECHT,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond
BRIC	Brazilië, Rusland, India, China
CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement
EFMZVA	Europees Fonds voor Maritieme Zaken, Visserij en Aquacultuur
Fevia	Federatie Voedingsindustrie
EU	Europese Unie
kmo	kleine of middelgrote onderneming
Mercosur	Mercado Común del Sur
TTIP	Transatlantic Trade and Investment Partnership (Trans-Atlantisch Vrijhandels- en Investeringsverdrag)
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VS	Verenigde Staten